

liberet te a devorante flamma et tenebris obscurissimis. Quoniam benignitatis ipsius est hominum peccatis ignoscere, et nobis licet misericordia ejus

indignis, veniam dare. Cui gloria et imperium in sæcula sæculorum. Amen.

EJUSDEM BEATI ISAIÆ

ABBATIS

PRÆCEPTA SEU CONSILIA LXVIII POSITA TIRONIBUS IN MONACHATU.

Vide Patrologiæ Latinæ tom. CIII, col. 427.

ΤΟΥ ΑΒΒΑ ΗΣΑΙΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΠΕΡΙ ΑΣΚΗΣΕΩΣ ΚΑΙ ΗΣΥΧΙΑΣ.

ABBATIS ISAIÆ

CAPITULA DE RELIGIOSA EXERCITATIONE ET QUIETE.

Α'. Τρεῖς ἀρεταὶ (22) εἰσιν αἱ προνοοῦσαι τοῦ νοῦ διὰ παντός· ἡ κατὰ φύσιν ὀρμή· ἡ ἀνδρεία· καὶ τὸ ἄσκηον.

Β'. Τρεῖς εἰσιν ἀρεταὶ, ἃς ἐάν τις ἴδῃ ὁ νοῦς μετ' αὐτοῦ, πιστεύει ὅτι ἔφθασεν εἰς τὴν ἀθανασίαν· ἡ διάκρισις, ἢ τὸ ἀφορίσαι ἕκαστον πάθος ἀπ' ἀλλήλων· καὶ τὸ προβλέπειν πάντα πρὸ καιροῦ· καὶ μὴ συμπεῖθεσθαι μετὰ τινος λογισμοῦ ἄλλοτρίου.

Γ'. Τρεῖς ἀρεταὶ εἰσιν, αἵτινες χορηγοῦσι φῶς εἰς τὸν νοῦν διὰ παντός· τὸ μὴ εἰδέναι πονηρίαν τινὸς ἀνθρώπου· καὶ τὸ ὑποφέρειν τὰ ὑπερχόμενα ἀταράχως· καὶ τὸ ἀγαθοποιεῖν τοὺς κακοποιούντας· αἱ τρεῖς οὖν αὗται γεννῶσιν ἄλλας τρεῖς μείζους αὐτῶν· τὸ μὴ εἰδέναι πονηρίας ἀνθρώπου γεννᾷ τὴν ἀγάπην· καὶ τὸ ὑπενεγκεῖν τὰ ὑπερχόμενα ἀταράχως, φέρει τὴν πραότητα· καὶ τὸ ἀγαθοποιεῖν τοὺς κακοποιούντας φέρει τὴν εἰρήνην.

Δ'. Τέσσαρες εἰσιν ἀρεταὶ, αἱ ἀγνίζουσι τὴν ψυχὴν· ἡ σιωπὴ, καὶ τὸ φυλάσσει τὰς ἐντολάς, καὶ ἡ στενοχωρία, καὶ ἡ ταπεινοφροσύνη.

Ε'. Ὁ αὐτὸς Ἡσαΐας (23) εἶπεν, ὅτι Ἐγὼ βλέπω ἑμαυτὸν ὡς ἵππον πλανώμενον, μὴ ἔχοντα δεσπότην· καὶ ὁ εὐρίσκων αὐτὸν ἐπικαθέζεται ἐν αὐτῷ· καὶ ὅταν ἀπολύσῃ αὐτὸν, ἄλλος αὐτὸν κρατήσας, ἐπικαθέζεται.

(22) Τρεῖς ἀρεταί. Hujusmodi Capitula quæ in *Thesaurō ascetico* vulgavit Possinus ex ejusdem Isaiæ abbatis *Orationibus* excerpta noscuntur; quod editorem latuit. Hæc autem quatuor priora desum-

I. Tres virtutes sunt menti providentes semper: naturalis impetus, fortitudo, et impigra strenuitas.

II. Tres virtutes sunt quas si mens apud se viderit, confidit pervenisse se ad immortalitatem: discretio, subtiliter ab invicem discernens species diversas vitiorum; provisio cuncta præcognoscere mature occupans; et firmitas animi nunquam persuaderi sibi sipientis id quod aliena cogitatio suggerit.

III. Tres virtutes sunt quæ semper lucem suppeditant menti cui adsunt: nescire malitiam cujusvis hominis; supervenientia ferre imperturbate; et benefacere maleficis. Hæc tres porro istæ tres alias gignunt se majores: nescire malitiam hominis gignit charitatem: ferre supervenientia imperturbate affert mansuetudinem; denique benefacere maleficis affert pacem.

IV. Quatuor virtutes sunt quæ castificant animam: silentium, custodia mandatorum, anguste habitare, et humiliter de se sentire.

V. Dixit idem Isaias: Video me ipsum ut equum errantem, non habentem dominum, et qui eum invenit sedet supra illum; et postquam is eum dimiserit, alius eundem similiter occupans, inscendit.

pta sunt ex *Orat.* vii, cap. 1.

(23) Ὁ αὐτὸς Ἡσ. Hæc exstant *Orat.* viii, c. 1, init.

VI. Custodi te ipsum ne captiveris in iis in quibus alias peccasti, ne peccata vetera renouentur in te. Ama humilitatem, et illa te proteget a peccatis tuis. Da cor tuum ad obediendum patribus tuis, et gratia Dei habitabit in te. Ne sis apud teipsum opinione tui tumida sapiens, ne incidas in manus hostium tuorum. Assuefac linguam tuam ad loquendum verba consensum significantia, et humilitas veniet super te. Residens in tua cellula trium semper horum curam gere: laboris manuum, meditationis et orationis. Quotidie reputa: Hunc diem habemus ad operandum in hoc mundo, an crastinum habiturus sim, nescio. Sic faciens, non peccabis in Deum.

VII. Ne gulae indulgeas in refectione, ut non renouentur in te priora tua peccata. Ne attædieris in aliquo labore, ut non ingruant in te vehementes insultus inimici. Vim infer tibi ipsi ad strenue agendum in meditatione tua; et veniet in te requies Dei velociter. Coge te ipsum ad multas orationes cum fletu, et forte miserebitur tui Deus, et exuet te veteri homine peccatore.

VIII. Labor, et mendicitas, et peregrinatio, et tolerantia durorum, et silentium, pariunt humilitatem. Humilitas autem remittit omne peccatum.

IX. Si fornicatio te impugnat, afflige te ipsum indesinenter in vigilia, in fame et siti, in humilitate ad omnes. Si vero pulchritudo corporis et imaginatio voluptatis in femina trahit cor tuum, recordare fetoris istorum, et requiesces.

X. Noli, frater, quandiu fueris in hac vita, dare requiem tuo corpori, nec confidas in te ipso si te videris feriantem a pravorum affectuum tumultu; cohibent enim vim suam daemones astu ad tempus, et cum homo negligenter securus studium suæ salutis remiserit, repente insiliunt in miseram animam, et rapiunt eam ut passerem. Ac si eam superare ipsis ex voto contigerit, ad omne illam peccatum immisericorditer dejiciunt. Stemus igitur in Dei timore, et custodiamus nos, exsequentes perfecte cuncta religiosæ nostræ disciplinæ opera, et exercentes omnes virtutes idoneas arcendæ hostium improbitati. Labores quippe ac contentiones brevis hujus temporis, non modo præservant nos a culpis, sed coronas præparant animæ priusquam egrediatur e corpore. Quotquot habemus sancti baptismatis signaculum, studeamus relinquere peccata nostra, ut inveniamus misericordiam in die iudicii. Contendamus, dilectissimi, quoniam tempus prope est. Beatus ergo qui hæc semper animo sollicitudinem versat die pariter ac nocte.

XI. Oportet æppulsum mali dæmonis avertere a corde per piam contradictionem tempore orationis, ne quando reperiamur labiis quidem alloquentes Deum, corde autem absurda cogitantes. Non

Γ'. Φύλαξον σεαυτὸν (24) μὴ αἰχμαλωτισθῆναι εἰς ἡμαρτερες, ἵνα μὴ ἀνακαινισθῶσιν ἐν σοί· ἀγάπησον τὴν ταπεινώσιν, καὶ αὐτὴ σε σκεπάσει ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν σου· δὸς τὴν καρδίαν σου εἰς ὑπακοὴν πατέρων σου· καὶ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ οἰκήσει ἐν σοί· μὴ ἔσῃ παρὰ σεαυτῷ φρόνιμος, ἵνα μὴ ἐμπέσης εἰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν σου· ἔθισον τὴν γλῶσσαν σου λαλεῖν τὴν συγχώρησιν, καὶ ἡ ταπεινώσις ἐλεύσεται ἐπὶ σέ· καθήμενος ἐν τῷ κελίῳ σου, τῶν τριῶν τούτων φρόντισον συνεχῶς· τοῦ ἐργοχείρου, τῆς μελέτης, καὶ τῆς εὐχῆς· λογίζου δὲ καθ' ἡμέραν, ὅτι τὴν σήμερον ἔχομεν πονῆσαι εἰς τὸν κόσμον τούτον· τὴν δὲ αὔριον, οὐκ οἶδα· καὶ οὐ μὴ ἁμαρτήσεις εἰς Θεόν.

Ζ'. Μὴ ἔσο γαστρίμαργος (25) ἐν βρώσει, ἵνα μὴ ἀνακαινισθῶσιν ἐν σοί τὰ πρότερά σου ἁμαρτήματα· μὴ ἀκηδιάσης ἐν τινὶ κόπῳ, ἵνα μὴ εἰσπηδῶσιν ἐν σοί αἱ τοῦ ἐχθροῦ ἐνέργειαι· βίαζε σεαυτὸν ἐν τῇ μελέτῃ σου, καὶ ἤξει ἐν σοί ἡ ἀνάπαυσις τοῦ Θεοῦ ἐν τάχει· ἀνάγκαζε σεαυτὸν εἰς πολλὰς προσευχὰς μετὰ κλαυθμοῦ, καὶ ἴσως ἐλεήσει σε ὁ Θεός, καὶ ἐκδύσει σε τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον τὸν ἁμαρτάνοντα.

Η'. Ὁ κόπος (26), καὶ ἡ πτωχεία, καὶ ἡ ξενιτεία, καὶ ἡ κακοπάθεια, καὶ ἡ σιωπή, τίκτους τὴν ταπεινώσιν· καὶ ἡ ταπεινώσις συγχωρεῖ πᾶσαν ἁμαρτίαν.

Θ'. Ἐὰν ἡ πορνεία (27) σε πολεμεῖ, θλίψον σεαυτὸν ἀδιαλείπτως ἐν ἀγρυπνίᾳ, ἐν πείνῃ καὶ δίψῃ, καὶ ταπεινώσει πρὸς πάντας· ἐὰν δὲ κάλλος σώματος ἔλκη τὴν καρδίαν σου, ἢ ἡδονὴ γυναικὸς, μνήσθητι τῆς δυσωδίας τούτων, καὶ ἀναπαύσῃ.

Ι'. Μὴ θελήσης (28), ἀδελφέ, ἐφ' ὅσον ἦς ἐν τῷ βίῳ τούτῳ, δοῦναι ἀνάπαυσιν τῷ σώματί σου· μηδὲ πιστεύσης σεαυτὸν ἐὰν ἴδῃς ἀναπαυόμενον ἀπὸ τῶν παθῶν· διότι στέλλουσιν ἑαυτοὺς οἱ δαίμονες πανουργίᾳ πρὸς καιρὸν, καὶ ἐὰν ὁ ἄνθρωπος ἀμελήσῃ τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας, ἄφνω εἰσπηδῶσιν εἰς τὴν ταλαίπωρον ψυχὴν, καὶ ἀρπάξουσιν αὐτὴν ὡς στρουθίον, καὶ ἂν ἐπικρατέστεροι αὐτῆς γένωνται, ἐν παντὶ ἁμαρτήματι ταπεινοῦσιν αὐτὴν ἀνελεημόνως· στῶμεν οὖν ἐν φόβῳ Θεοῦ καὶ φυλάξωμεν αὐτοὺς, ἐπιτελοῦντες τὸ πρακτικὸν ἡμῶν, καὶ φυλάττοντες πάσας τὰς ἀρετὰς αἵτινες κωλύουσι τὴν κακίαν τῶν ἐχθρῶν ὅτι οἱ κόποι καὶ οἱ μόχθοι τοῦ βραχείου καιροῦ τούτου, οὐ μόνον φυλάττουσιν ἡμᾶς ἀπὸ τῶν πονηριῶν, ἀλλὰ καὶ στεφάνους εὐτρεπίζουσι τῇ ψυχῇ, πρὸ τοῦ ἐξελθεῖν ἀπὸ τοῦ σώματος· ὅσοι ἔχομεν τὴν τοῦ ἀγίου βαπτίσματος σφραγίδα, σπουδάσωμεν καταλείψαι ἁμαρτίας ἡμῶν, ὅπως εὐρωμεν ἔλαος ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως· ἀγωνισώμεθα, ἀγαπητοί, ὅτι ὁ καιρὸς ἤγγικε· μακάριος οὖν ὁ ἔχων τὴν μέριμναν ταύτην ἡμέρας πάντοτε καὶ νυκτός.

ΙΑ'. Χρὴ τὴν προσβολὴν τοῦ πονηροῦ ἀποτρέπειν ἐκ τῆς καρδίας δι' εὐσεβοῦς ἀντιλογίας τῷ καιρῷ τῆς προσευχῆς, μήποτε εὐρεθῶμεν τοῖς μὲν χεῖλεσι τῷ Θεῷ προσδιαλεγόμενοι, τῇ δὲ καρδίᾳ ἄτοπα λογίζόμενοι.

(24) Φύλαξον, κ. τ. λ. Ex Orat. ix, cap. 1 et 2.

(25) Μὴ ἔσο γαστρ. Ex eadem Orat. ix, l. c.

(26) Ὁ κόπος, κ. τ. λ. Ex eadem Orat. ix, l. c.

(27) Ἐὰν ἡ πορν. Ex Orat. xvii, cap. 7.

(28) Μὴ θελήσ. Ex eadem Orat. xvii, cap. 8.

Οὐ γὰρ προσδέχεται ὁ Θεὸς ἀπὸ ἡσυχαστοῦ εὐχὴν θολώδη καὶ καταφρονητικὴν· πανταχοῦ γὰρ ἡ Γραφή τὰ τῆς ψυχῆς αἰσθητήρια διαμαρτύρεται φυλάττειν· ἐὰν γὰρ ὑποταγῇ τὸ θέλημα τοῦ μοναχοῦ τῷ νόμῳ τοῦ Θεοῦ, καὶ κατὰ τὸν νόμον αὐτοῦ κυβερνήσῃ τὰ ὑπήκοα αὐτοῦ, πάσας φημί τὰς ψυχικὰς κινήσεις, κατεξαίρετον δὲ τὸν θυμὸν καὶ τὴν ἐπιθυμίαν (ταῦτα γὰρ ὑπήκοα τῷ λόγῳ)· ἀρετὴν εἰργάσατο, καὶ δικαιοσύνην ἐποίησε τὴν μὲν ἐπιθυμίαν πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ τὰ αὐτοῦ θελήματα· τὸν δὲ θυμὸν κατὰ τοῦ διαβόλου καὶ τῆς ἀμαρτίας· τί οὖν ἐστὶ τὸ ζητούμενον ἔκτοτε; ἡ κρυπτή μελέτη.

ΙΒ'. Ἐὰν ἦς ἀνθιστάμενος τῇ ἐχθρᾷ, καὶ ἴδῃς αὐτὴν ἀσθενήσασαν ἀπὸ σοῦ καὶ φυγοῦσαν εἰς τὰ ὀπίσω, μὴ χαρῆ σου ἡ καρδία· ὅτι ἡ κακία τῶν πνευμάτων αὐτῶν ὀπίσω αὐτῶν ἐστίν· ἐτοιμάζουσι γὰρ πόλεμον χεῖρωνα τοῦ πρώτου· καὶ ἐῷσιν αὐτὸν ὀπίσω τῆς πόλεως, καὶ ἐντέλλονται μὴ κινήθῃναι· καὶ ἐὰν ἀντιστῆς ἀντιβαίνων αὐτοῖς, φεύγουσιν ἀπὸ προσώπου σου· καὶ ἐὰν ὑψωθῇ ἡ καρδία σου ὅτι ἐδίωξας αὐτούς, καὶ καταλήψῃς τὴν πόλιν, οἱ μὲν ἐγαίρονται ἐκ τῶν ὀπίσω, οἱ δὲ ἴστανται ἔμπροσθεν, καὶ τύπτουσι τὴν ταλαίπωρον ψυχὴν ἐν μέσῳ αὐτῶν μὴ ἔχουσαν ἔτι καταφυγὴν.

ΙΓ'. Ὁ διδάσκαλος (29) ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, εἰδὼς τὴν μεγάλην τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν ἀνελεημοσύνην, καὶ οἰκτεירῶν τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, ἐνετείλατο ἐν στρυφνότητι καρδίας λέγων· «Γίνεσθε ἐτοιμοὶ ἐν πάσῃ ᾠρᾷ· ὅτι οὐκ οἴδατε ἐν ποίᾳ ᾠρᾷ ὁ ληστὴς ἔρχεται· μὴ ποτε ἔλθῃ καὶ εὔρη ἡμᾶς κοιμωμένους· » καὶ πάλιν λέγει· «Βλέπετε μὴ βαρυνθῶσιν αἱ καρδίαὶ ὑμῶν ἐν κραιπάλαις καὶ μέθαις καὶ μερίμναις βρωτικαῖς, καὶ ἐπελευσεται ὑμῖν ἄφνω ἡ ᾠρα.» Στῆθι οὖν ἐπὶ τῆς καρδίας σου προσέχων τὰ αἰσθητήριά σου· καὶ ἐὰν εἰρηνεύσῃ μετὰ σοῦ ἡ μνήμη τοῦ Θεοῦ, καταλαμβάνεις τοὺς ληστὰς τοὺς ἀποσυλοῦντας αὐτήν· ὁ γὰρ ἀκριδαζόμενος ἐν τοῖς λογισμοῖς, ἐπιγινώσκει τοὺς θέλοντας εἰσελθεῖν καὶ μιᾶναι αὐτόν· ταράττουσι γὰρ τὸν νοῦν ὅπως γένηται μετέωρος καὶ ἀργός· οἱ δὲ ἐπιγινόντες τὴν πανουργίαν αὐτῶν ἀτάραχοι μένουσι, δεόμενοι τοῦ Κυρίου.

ΙΔ'. Ἐὰν ἡ καρδία σου βέμβηται, καὶ οὐκ οἴδας ἄξει αὐτήν, ἡ πρᾶξις σου ἐστὶν ἢ θέλοντος καὶ μὴ θέλοντος, ἔλκει αὐτήν εἰς τὸ βέμβεσθαι· εἰ μὴ γὰρ Γεδεὼν (30) ἐκλασε τὰς ὑδρίας, οὐκ ἂν εἶδε τὸ φῶς τῶν λαμπάδων· οὕτως ἐὰν μὴ ἄνθρωπος καταφρονήσῃ τοῦ σώματος, οὐκ ἂν ἴδῃ τὸ φῶς τῆς θεότητος.

ΙΕ'. Ὡσπερ πόλις (31) τετειχισμένη ἔχουσα μικρὸν τοῦ τείχους κατεστραμμένον, ἐὰν θέλωσιν οἱ ἐχθροὶ εἰσελθεῖν, προσέχουσι τὸ κατεστραμμένον ἵνα δι' αὐτοῦ εἰσελθῶσι (κἂν γὰρ οἱ φύλακες παρὰ τὰς πύλας εἴσιν, οὐ δύνανται ἀντιστῆναι τοῖς ἐχθροῖς, ἐὰν μὴ οἰκοδομηθῇ τὸ κατεστραμμένον)· οὕτως ἀδύνατον τῷ

A enim acceptat Deus ab homine sacræ quieti vacante orationem lutulentam, et irrisoriam. Ubique enim Scriptura animæ sensus ut custodiamus contestatur, nam si subjiciatur voluntas monachi legi Dei, et secundum legem ejus gubernet subjecta sibi, omnes, inquam, animales motiones, præsertim autem iram et concupiscentiam, hæc quippe subsunt rationi, virtutem operatur et justitiam facit, concupiscentiam quidem ad Deum et ejus voluntates desiderandas vertens, iram autem contra diabolum et peccatum incitans. Quid autem deinceps requiritur? occulta meditatio.

XII. Quando ex adverso stans contra turbam hostium, videris eam a te debilitatam retro fugere, ne cor tuum des lætitiæ, quoniam malitia spirituum istorum post ipsos est. Parant scilicet bellum priore acrius, collocando turmas in insidiis extra civitatem, et jubendo ibi eas perstare immotas, ut, interim intentantes insultum, et tui rursus occursu fugientes, te fervide primi successus fiducia persequentem extra civitatem eliciant ultra insidias latentes: quo cum imprudens perveneris, exsurgent in te a tergo cohortes insidiantes, et iis qui modo fugiebant, repente frontem vertentibus, circumventa in medio, et undique pulsata, infelix anima quo confugiat non habet.

XIII. Magister noster Jesus Christus sciens malignam hostium nostrorum immisericordiam, et miserans genus humanum, mandavit in amaritudine cordis dicens: «Estote parati in omni hora quia nescitis qua hora fur venit. Ne forte veniat, et inveniat vos dormientes⁹²;» et rursus ait: «Videte ne graventur corda vestra crapulis, et ebrietatibus, et curis sæcularibus, et superveniet vobis repente hora⁹³.» Sta igitur super cor tuum, attendens tuis sensibus, et si pacem tecum habuerit memoria Dei, comprehendes fures deprædantes ipsam. Qui enim exacte invigilat cogitationibus, discernens cognoscit, quænam ex iis ingressum tentent ut polluant ipsum: turbant enim mentem, ut illa vel alio intenta, vel desidia constricta, fraudem non sentiat. At qui astutiam ipsorum norunt, imperturbati manent, postulantes a Domino.

XIV. Si anima tua vagetur, et tu nescias eam stringere, operatio tua volentis incertum an nolentis, trahit eam ad vagandum. Nisi enim Gedeon confregisset hydrias⁹⁴, non vidisset lucem lampadum. Sic nisi homo contemnat corpus, non videbit lumen divinitatis.

XV. Ut civitatis circumseptæ mœnibus si muri pars aliqua labem fecerit, hostes eam oppugnantes attendunt ad labem illam ut per eam introeant. Quamvis enim custodes ad portas præsto sint, nequeunt resistere hostibus nisi reparetur quod dirutam est. Sic monachus cui vitium aliquod domina-

⁹² Luc. xii, 39. ⁹³ Luc. xxi, 34. ⁹⁴ Jud. vii, 20.

(29) Ὁ διδάσκ. Ex Orat. xvii, cap. 9.

(30) Εἰ μὴ γὰρ, κ. τ. λ. Ex Orat. xvi, cap. 5.

(31) Ὡσπερ πόλις, κ. τ. λ. Ex Orat. xv, cap. 12.

tur, quantumlibet conetur, nunquam ad perfectionis metam pertingere poterit.

XVI. *Persecutare te ipsum, frater, quotidie penitus intus et pervidens cor tuum, ecquid in ipso vitiorum sit in conspectu Dei; et illud quidquid est ex ipso ejice, ne mali occasio inde veniat super te. Attende igitur cordi tuo, et vigil observa hostes tuos. Etenim astuti et vafri sunt in malitia ipsorum. Ac plane persuade cordi tuo, hoc quod mox dicam: fieri non posse ut qui male agit agat bene. Propter hoc docuit nos Salvator noster vigilare, dicens: « Angusta porta et arcta via est quæ ducit ad vitam; et pauci sunt qui inveniunt eam »⁹⁵.*

XVII. *Attende igitur tibi, ne qua perditio abducat te a charitate Dei; et contine cor tuum, et ne attardieris dicens: Quomodo possum cor custodire, cum peccator sim? Quando enim reliquerit homo peccata sua, et se converterit ad Deum, poenitentia ejus regenerat ipsum, et totum in novam creaturam immutat.*

XVIII. *Debet monachus perstare constanter in certamine religiosæ exercitationis, et attendere observandis insultibus adversarii, et, ut nauclerus, fluctus pertransire, gubernaculo obsequens divinæ gratiæ, nusquam declinando a via recta. Sibi autem soli attendere, et in pace animi Deum alloqui, cogitatione inflexa, et mente rerum cæterarum omnium secunda.*

XIX. *Hortor te, ne, quandiu es in corpore, relaxes cor tuum a sollicitudine salutis tuæ; ut enim agricola non potest certam habere fiduciam proventuri ad felicem exitum fructus, quem jam natum in agro suo videt; non enim scit quid ei eventurum ante messem sit; ac tum demum securus est, quando triticum jam purgatum in suis horreis condidit: sic homo non debet cura solvere cor suum, quoad « spiritus in naribus ejus est »⁹⁶. Ac sicut homo quivis ante supremum anhelitum tenere se ipsum nequit quin in aliquod aliquando labatur vitium: ita fas non est monacho ante ultimum anhelitum esse prorsus securo perseverantiæ ac salutis suæ. Sed oportet ipsum semper clamare ad Deum, implorando ejus auxilium et misericordiam.*

⁹⁵ Matth. vii, 14. ⁹⁶ Job xxvii, 3.

(32) *Πρόσχεσ οὖν τῇ καρδίᾳ.* Ex eadem Orat. xxv, cap. 15.

(33) *Πρόσχεσ οὖν σεαυτῷ.* Ex eadem Orat. xxv,

ἀσκητῇ μοναχῷ ἀντιστῆναι τοῖς ἐχθροῖς αὐτοῦ, κυριευομένῳ ὑπὸ πάθους τινός, οὐδὲ δύναται φθάσαι εἰς μέτρα τελειότητος.

ΙΓ'. *Ἐξερεύνησον σεαυτὸν, ἀδελφε, καθ' ἡμέραν κατανούων τὴν καρδίαν σου, τί ἐστὶν ἐν αὐτῇ τῶν παθῶν, ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ· καὶ ἀπόρριψον ἀπὸ τῆς καρδίας σου, ἵνα μὴ πρόφασις πονηρὰ ἔλθῃ ἐπὶ σέ· πρόσχεσ οὖν τῇ καρδίᾳ (32) σου, καὶ γρηγόρει τοῖς ἐχθροῖς σου· καὶ γὰρ πανούργοι εἰσὶν ἐν τῇ κακίᾳ αὐτῶν· καὶ πείσθητι ἐν τῇ καρδίᾳ σου ἐπὶ τῷ λόγῳ τούτῳ, ὅτι ἀδύνατον ἀνθρώπῳ ποιοῦντι κακὰ ποιῆσαι καλά. Διὰ τοῦτο ἐδίδαξεν ἡμᾶς ὁ Σωτὴρ ἡμῶν γρηγορεῖν, λέγων· « Στενὴ ἡ πύλη, καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν· καὶ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ εὐρίσκοντες αὐτήν. »*

ΙΖ'. *Πρόσχεσ οὖν σεαυτὸν (33), μήπως τι τῆς ἀπωλείας ἀποστῆσῃ σε τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ· καὶ κάτεχε τὴν καρδίαν σου· καὶ μὴ ἀκηδιάσῃς λέγων· Πῶς ἔχω αὐτὴν φυλάξαι, ἀμαρτωλὸς ἄνθρωπος ὢν; Ὅταν γὰρ καταλείψῃ ἄνθρωπος τὰς ἀμαρτίας αὐτοῦ καὶ ἐπιστρέψῃ ἐπὶ τὸν Θεόν, ἡ μετάνοια αὐτοῦ ἀναγεννᾷ αὐτόν, καὶ ὅλον καινοποιεῖ αὐτόν.*

ΙΗ'. *Ὄφειλει ὁ μοναχὸς κατέχειν τὸν τῆς ἀσκήσεως ἀγῶνα, καὶ προσέχειν προσβολὰς τοῦ ἀντιπάλου, καὶ, ὡς κυβερνήτης, τὰ κύματα διαβιβάζειν, οἰακίζόμενος ὑπὸ τῆς χάριτος, μὴ παρατρεπόμενος τῆς εὐθείας ὁδοῦ, καὶ ἑαυτῷ μόνῳ προσέχειν, καὶ ἐν ἡσυχίᾳ προσομιλεῖν τῷ Θεῷ ἀβρόπῳ λογισμῷ, καὶ ἀπεριέργῳ νοῷ.*

ΙΘ'. *Παρακαλῶ σε (34) ἐν ὅσῳ ἦς ἐν τῷ σώματι, μὴ ἀπολύσῃς σου τὴν καρδίαν· ὡς περ γὰρ ὁ γεωργὸς οὐ δύναται πεποιθέσθαι ἐπὶ τινὶ καρπῷ αὐτοῦ ἀνερχομένῳ ἐν ἀγρῷ αὐτοῦ· οὐ γὰρ οἶδε τί αὐτῷ ἀποθαίνει, πρὶν ἐγκλεισθῆναι ἐν τοῖς θησαυροῖς αὐτοῦ· οὕτως ὁ ἄνθρωπος οὐκ ἔχει ἀπολύσαι τὴν καρδίαν, ἐφ' ὅσον « ἔχει πνοὴν ἐν τῇ βίβῃ αὐτοῦ· » καὶ ὡς περ ἄνθρωπος ἀπαντήσῃν ἑαυτὸν ἕως τῆς ἐσχάτης ἀναπνοῆς, καὶ μὴ ποιῆσαι ὅλως πάθος, οὐ δύναται· οὕτως αὐτὸν δυνατὸν τῷ μοναχῷ ἀπολύσαι τὴν [καρδίαν] ἑαυτοῦ ἐν ὅσῳ ἔχει ἀναπνοήν· ἀλλὰ χρὴ αὐτὸν πάντοτε ἀναβοᾶν πρὸς Θεὸν διὰ τὴν βοήθειαν αὐτοῦ καὶ τὸ ἔλεος.*

cap. cit.

(34) *Παρακαλῶ, κ. τ. λ.* Exstat hic locus in Orat. xxvi, cap. 2.

EJUSDEM ABBATIS ISAIÆ FRAGMENTA.

I.

Apud S. Joannem Damascenum, *Sacr. Parall. Opp. tom. II, pag. 677.*

Quandoquidem iidem casus peccatoribus et justis contingunt, non est existimandum, omnes qui in

Ἐπεὶ συμπτώματα (35) τὰ αὐτὰ ἀμαρτωλοῖς καὶ δικαίοις συμβαίνει, μὴ πάντας τοὺς περιστατικοὺς

(35) *Ἐπεὶ συμπτ.* In *Parall. Rufesualdinis* fragmentum istud tribuitur Didymo in *Isaiam*.